PARTEA a II-a

LUPTA BISERICII MOLDOVENESTI
CU
"RECUCERIREA" CATOLICA.

I.

Petru-Voda Schiopul si episcopii din vremea sa.

In Tara-Romaneasca si in Moldova, miscarea luterana si cea calvina nu patrunsera nici in cea mai slaba masura. Dar in spre aceste teri se indreapta in curand avantul catolicismului, care, trezindu-se din cea d'intaiu toropeala a sa, isi statornicise dogma la Conciliul din Trento si, prin misionari energici ca un Solikowski in Polonia, un Possevino in Moscovia, cauta sa cucereasca in Rasarit teri cu care sa se despagubeasca pentru pierderile suferite in Apus.

Petru Schiopul, care venise ca un Domn de impaciuire dupa zilele crunte ale "cumplitului" Ioan-Voda, scoase in 1578 pe Anastasie, Mitropolitul acelor zile de prigonire pentru biserici, care Anastasie se compromisese din nou ramaind pe langa usurpatorul Ioan Potcoava, si puse in locu-i pe Teofan, intors din adapostul lui ardelean. La Roman, dupa plecarea din Moldova a lui Eftimie Ardeleanul, care nu va fi asteptat sa dea ochii cu Domnul trimes de Turci, pastoria Evstatie, care se intampina de la 1577 inainte, la 1584 urmandu-i Agafton. La Radauti, dupa trecatorul Dimitrie, numit de Despot si fugar inaintea lui Alexandru Lapusneanu intors, si dupa Isaia, care nu putu sa ramaie multa vreme si e aratat ca fost episcop inca de la 1580-1, - diplomatul in rasa al lui Ioan-Voda se facuse acum un schivnic fara legaturi cu lumea -, fusese pus un fecior de boier. Era dintre neamurile cele mari ale terii si, pe langa aceasta, avuse de mama pe o ruda a Doamnei Ruxandra. E Gheorghie Movila, ai carui frati, Ieremia si Simion, aveau rosturi insemnate pana sa capete chiar coroana terii.

Langa Teofan stateau astfel doi clerici fara invatatura mai inalta, de si Gheorghie Movila invatase la Pobrata, manastire noua, de carturari. Batranul Mitropolit insusi nu ramase multa vreme in Scaunul sau arhipastoresc. Petru-Voda fu inlocuit la 1579 de Iancu Sasul, fiul lui Petru Rares cu o luterana din Brasov, si acest nou stapanitor nu se putu intelege cu Vladicii si nici cu boierii nostri. Gheorghie Movila zidise o manastire noua, a Sucevitei, si, supt cuvant ca merg sa sfinteasca acest lacas de inchinare, asezat sus, in Bucovina de astazi, Teofan, impreuna cu episcopul de Radauti si cu toata rudenia acestuia, fratii Movilesti, cumnatul lor, Balica, si partenitorii neamului, trecu in Polonia (1581). Intr'un act din anul urmator, Teofan e pomenit ca "fost Mitropolit" si fireste, "fost episcop" e si Gheorghie Movila.

Pe urma acestei pribegii, in fruntea careia stateau macar doi din cei trei episcopi, se prabusi Scaunul de Domnie al celui de-al doilea eretic care izbutise a capata stapanirea Moldovei. Astfel scapa tara de rusinea Carmuirii printr'un "Sas, de lege luteran", care "crestinatatea cea dreapta n'o iubia", ci se va fi lacomit si el, culegatorul de dijma din vite si ucigasul de boieri, la averea Bisericii ca si Despot ori Ioan-Voda cel Cumplit. Teofan se intoarse in tara in acelasi timp cu Gheorghe de Radauti; la 11 Septembre 1582 el se afla langa Domn in tabara de la Tutora; actul din Octombre 1583, in care fostul Mitropolit Anastasie e in fruntea clerului moldovenesc, dand lui Petru-Voda binecuvantarea trebuitoare pentru ca egumenul Mihail de Moldovita si urmasii lui sa-l pomeneasca, trebuie sa fie rau datat. Si la 8 April 1585, Anastasie se afla ca "fost Mitropolit", pe cand Teofan statea in Scaun la 10 Ianuar si 28 Februar 1586. El era sa-si mantuie zilele la Muntele Sfant, unde i se vede chipul purtand imprejur o inscriptie in versuri grecesti, care arata inrudirea lui cu Doamna lui Ieremia Movila, fata lui Gheorghe Izlozeanu. La 20 Decembre 1587, in sfarsit, carja de Mitropolit o tinea Gheorghie Movila insusi, in al carui Scaun episcopal de la Radauti venise acum arhimandritul din Rasca, Ghedeon.

Domnia a doua a lui Petru Schiopul tinu noua ani de zile, si ea inseamna inceputul infiltratiei catolice.